ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ОБІГУ ЗБРОЇ В УМОВАХ ДІЇ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

СТРЕЛЬЧЕНКО Оксана Григорівна - завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, професор

https://orcid.org/0000-0001-5965-9764

СТРЕЛЬЧЕНКО Анатолій Миколайович - завідувач кафедри вогневої підготовки навчально-наукового інституту поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

https://orcid.org/0009-0009-4535-3647

ЗОЛОТАРЬОВА Наталія Іванівна - професор кафедри поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

https://orcid.org/0000-0002-3614-8328

УДК 351.763

DOI: https://doi.org/10.71404/NP.2025.1.64

У статті досліджено правові особливості публічного адміністрування в сучасних умовах, зокрема під час дії правового режиму воєнного стану. Обґрунтовано, що публічне адміністрування у сфері обігу зброї – це цілеспрямована, системна та нормативно врегульована діяльність суб'єктів публічної влади, спрямована на формування, реалізацію та контроль державної політики у сфері виробництва, придбання, зберігання, використання, переміщення, вилучення й утилізації зброї, що забезпечує баланс між потребами національної безпеки, правами громадян і суспільним порядком. Воно ґрунтується на принципах законності, підзвітності, превентивності, пропорційності та прозорості, передбачаючи узгоджену взаємодію державних органів, правоохоронних структур, військових адміністрацій, суб'єктів господарювання та громадян у межах публічно-правових відносин, спрямованих на безпечне функціонування ринку зброї та мінімізацію ризиків її незаконного обігу. Сформульовано основні особливості публічного адміністрування у сфері обігу зброї, зокрема воно носить безпековий характер так як публічне адміністрування у сфері обігу зброї має виразну безпекову спрямованість, оскільки забезпечує контроль над об'єктом підвищеної соціальної небезпеки та прямо впливає на стан національної й громадської безпеки. Нормативно-правова багаторівневість – регулювання здійснюється комплексом актів різного рівня (від законів до відомчих інструкцій), що зумовлює потребу в їх узгодженості та адаптації до воєнного стану і міжнародних стандартів контролю за обігом зброї. Інституційна поліструктурність – у процес залучено значну кількість суб'єктів публічної адміністрації (МВС, Міноборони, СБУ, Національна поліція, митні та прикордонні органи, військові адміністрації тощо), діяльність яких потребує координації та інтеграції інформаційно-контрольних механізмів. Режимно-обмежувальний зміст – адміністрування у цій сфері має специфіку правового режиму, що передбачає обмеження окремих прав і свобод громадян задля захисту державних інтересів та безпеки суспільства, особливо у воєнний період. Динамічність і адаптивність – в умовах воєнного стану управлінські процедури стають більш оперативними, що потребує підвищення гнучкості механізмів прийняття рішень, використання цифрових реєстрів, спрощення контролю за законним обігом зброї та посилення протидії її незаконному переміщенню.

Установлено, що правове регулювання обігу зброї становить невід'ємну складову системи гарантування національної безпеки, підтримання громадського порядку та реалізації конституційного права громадян на самозахист. Підкресле-

но, що чинне законодавче забезпечення України у цій сфері залишається неповним і несистемним, оскільки переважно спирається на підзаконні нормативно-правові акти, що зумовлює правову невизначеність, відсутність уніфікованих підходів до дозвільної діяльності та створює передумови для корупційних проявів. Проаналізовано правову природу дозволу на зброю як індивідуального адміністративно-правового акта, що виконує регулятивну, контрольну та превентивну функції, спрямовані на забезпечення балансу між правом особи на самозахист і потребами публічної безпеки. Особливу увагу приділено тимчасовим нормативно-правовим актам, які безпосередньо впливають на процес публічного адміністрування у сфері обігу зброї, зокрема наказам Міністерства внутрішніх справ України № 170 та № 195, прийнятим у період воєнного стану, що запровадили спрощену процедуру видачі дозволів на мисливську зброю та продовження строків дії раніше отриманих документів. Встановлено, що зазначені заходи мали тимчасовий і адаптаційний характер, не порушуючи базових критеріїв безпеки, таких як відсутність судимостей, психічна й медична придатність, проходження відповідного навчання та дотримання правил зберігання зброї. Обґрунтовано, що умови воєнного стану зумовлюють необхідність упровадження більш гнучких адміністративних процедур, які забезпечують оперативний доступ громадян до легальних засобів самозахисту при одночасному збереженні ефективного державного контролю за обігом зброї.

Ключові слова: публічне адміністрування, дозвіл; обіг зброї; громадяни; дозвільна система; контроль за обігом зброї; адміністративні процедури.

Вступ

Проблематика **публічного адміністрування у сфері обігу зброї** посідає одне з провідних місць у системі забезпечення національної безпеки, підтримання громадського порядку та реалізації конституційного права громадян на самозахист. В умовах трансформаційних процесів у державі, запровадження правового режиму воєнного стану, підвищення рівня соціальної мобілізації населення та активізації ролі громадянського суспільства у сфері публічної безпеки особливої ваги набувають питання належного нормативно-правового врегулювання механізмів набуття, зберігання, використання та контролю за обігом зброї. Становлення ефективної системи державного управління у цій сфері є важливою передумовою реалізації державної політики у сфері безпеки, дотримання принципів верховенства права та формування довіри громадян до інститутів публічної влади.

В Україні процеси нормативного та інституційного формування системи публічного адміністрування обігу зброї відбуваються у складних соціально-правових і безпекових умовах. Їхній розвиток стримується відсутністю цілісного законодавчого акта, який комплексно регулював би обіг цивільної зброї, та наявністю лише фрагментарних підзаконних нормативних документів, що частково визначають окремі процедурні аспекти дозвільної діяльності. Такий стан правового регулювання зумовлює неузгодженість адміністративної практики, наявність прогалин і суперечностей у правозастосуванні, а також породжує ризики корупційних зловживань і вибірковості у прийнятті управлінських рішень.

Зростання суспільного інтересу до питань легального володіння зброєю обумовлюється як прагненням громадян до забезпечення особистої безпеки в умовах підвищених ризиків, так і формуванням усвідомлення особистої відповідальності за обороноздатність держави. Проте існуючі адміністративні процедури отримання дозволів залишаються надмірно складними, непрозорими та неуніфікованими. Різна інтерпретація нормативних вимог територіальними органами дозвільної системи, тривалі строки розгляду документів і недостатній рівень контролю за дотриманням вимог чинного законодавства формують низку управлінських, правових і соціальних проблем, що негативно впливають на ефективність публічного адміністрування.

З огляду на стратегічний курс України на європейську інтеграцію, набуває актуальності дослідження міжнародного досвіду правового регулювання цивільного обігу зброї, гармонізація національного законодавства із європейськими стандартами безпеки, а також розроблення комплексної моделі удосконалення дозвільних процедур. Потребує системного осмислення пра-

вова природа дозвільних відносин, адміністративні функції суб'єктів публічної адміністрації та механізми забезпечення прозорості прийняття управлінських рішень. Важливим завданням наукової спільноти є не лише аналіз сучасного стану законодавчої бази, а й виявлення її прогалин, оцінка ефективності чинних адміністративних процедур і вироблення науково обґрунтованих пропозицій щодо підвищення результативності та підзвітності публічного адміністрування у сфері обігу зброї в Україні.

Проблематика публічного адміністрування у сфері обігу зброї постає однією з базових складових системи державного управління, спрямованої на забезпечення національної безпеки, підтримання громадського порядку та гарантування реалізації конституційного права громадян на самозахист. Публічне адміністрування в цій сфері охоплює цілісний комплекс інституційно-правових, організаційних та управлінських заходів, що визначають державну політику у сфері володіння, зберігання, використання та контролю за обігом зброї. У сучасних умовах трансформації системи публічного управління, зростання безпекових викликів, дії воєнного стану та посилення впливу громадянського суспільства у сфері безпеки, надзвичайної ваги набуває питання належного правового, адміністративного та процедурного забезпечення функціонування дозвільної системи. Адже саме вона забезпечує реалізацію принципів правової визначеності, законності, пропорційності та підзвітності у процесі набуття, зберігання й використання зброї громадянами.

На сучасному етапі розвитку публічного адміністрування в Україні спостерігається об'єктивна потреба у створенні системного законодавчого підґрунтя, яке б уніфікувало та врегулювало всі аспекти цивільного обігу зброї. Відсутність єдиного законодавчого акта з цього питання, а також домінування підзаконного регулювання через відомчі накази та інструкції призводить до правової фрагментації, створює неоднорідність адміністративної практики та ускладнює реалізацію громадянами своїх прав. Таким чином, публічне адміністрування у сфері обігу зброї функціонує в умовах нормативної невизначеності, що обмежує ефективність діяльності уповноважених органів, зокрема Національної поліції та структур дозвільної системи.

Зростаючий суспільний інтерес до володіння зброєю зумовлений не лише потребою громадян у забезпеченні власної безпеки, а й підвищенням рівня усвідомлення ролі індивіда у загальнонаціональній системі оборони. Водночас недосконаліть дозвільних процедур, відсутність прозорості у прийнятті адміністративних рішень, суб'єктивізм у діяльності посадових осіб дозвільних органів та відмінність підходів між територіальними підрозділами створюють додаткові правові, адміністративні та соціальні бар'єри. Недостатній рівень цифровізації дозвільних процесів і відсутність єдиної інформаційної системи обліку зброї посилюють корупційні ризики, знижують ефективність контролю та підривають довіру громадян до органів публічної адміністрації.

У контексті євроінтеграційного поступу України актуалізується завдання гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами регулювання обігу цивільної зброї. Публічне адміністрування в цій сфері має спиратися на принципи верховенства права, транспарентності адміністративних процедур, рівності доступу громадян до реалізації дозвільних правовідносин та обов'язковості державного контролю. Важливим напрямом наукових досліджень і практичної імплементації є формування цілісної концепції реформування дозвільної системи, яка передбачатиме модернізацію адміністративних механізмів, удосконалення процедур видачі, продовження й анулювання дозволів, розвиток електронних сервісів і підвищення стандартів публічної відповідальності.

Попри існування нормативних актів, що регламентують порядок отримання дозволів на зброю, чинна система характеризується фрагментарністю та не відповідає сучасним суспільним потребам. Регулювання обігу зброї здійснюється переважно підзаконними актами Міністерства внутрішніх справ, які визначають порядок оформлення, зберігання, носіння та використання зброї, од-

нак не створюють цілісного правового поля. Така модель публічного адміністрування є неефективною, оскільки не забезпечує системності контролю, не формує уніфікованого підходу до дозвільної практики й не гарантує правової визначеності для громадян.

Важливо зазначити, що в умовах воєнного стану публічне адміністрування у сфері обігу зброї зазнало адаптаційних змін. Нормативна база регулювання оновлена відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» та Указів Президента України, що уповноважили Міністерство внутрішніх справ на тимчасове внесення змін до дозвільних процедур. Зокрема, Наказ МВС України № 170 від 01.03.2022 р. «Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану» передбачив спрощення процедур оформлення дозволів, скорочення переліку документів і термінів перевірок. Цей крок став проявом адаптивності системи публічного адміністрування до умов кризового управління та підвищення оперативності ухвалення управлінських рішень.

Разом із тим публічне адміністрування не втрачає своєї контрольної та регуляторної функцій: навіть за спрощеною процедурою діє система перевірок, анулювання дозволів і обов'язку власників дотримуватися правил зберігання зброї, визначених Інструкцією МВС № 622. Після припинення або скасування дії воєнного стану встановлено вимогу до громадян щодо переоформлення документів або здачі зброї, що відображає принцип правової безперервності та відновлення адміністративного контролю. Такий підхід свідчить про прагнення держави забезпечити стабільність механізмів публічного адміністрування, зберігаючи водночас гнучкість і відповідність умовам воєнного часу.

Слід підкреслити, що незважаючи на тимчасову адаптацію процедур, основні критерії правоздатності осіб щодо володіння зброєю — вік, відсутність судимості, психічна та медична придатність, проходження навчання — залишаються незмінними. Це демонструє сталий характер публічного адміністрування, спрямованого на забезпечення балансу між безпековими вимогами держави та правами громадян. Публічне адміністрування в цій сфері не лише організовує та контролює діяльність суб'єктів дозвільних правовідносин, а й виступає гарантом реалізації публічних інтересів через дотримання принципів законності, пропорційності й обґрунтованості адміністративних рішень.

Отже, публічне адміністрування у сфері обігу зброї є складним багаторівневим процесом, що інтегрує правові, управлінські, соціальні та безпекові аспекти державного регулювання. Його ефективність визначається здатністю держави забезпечити належний баланс між захистом суспільних інтересів і реалізацією прав громадян, прозорістю адміністративних процедур, належною комунікацією між органами влади та суспільством, а також відповідністю європейським стандартам належного врядування. Подальший розвиток системи публічного адміністрування у сфері обігу зброї має спиратися на концепцію відкритого управління, діджиталізації дозвільних процесів, підвищення підзвітності органів влади та забезпечення стійкості адміністративних процедур навіть в умовах надзвичайних режимів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблематика обігу зброї у сучасних умовах, а також здійснення контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами встановлених правил зберігання й використання зброї, стала предметом частини наукових досліджень багатьох учених, серед яких: С.Г. Братель, Є.М. Денисенко, О.М. Карпенко, Т.О. Коломоєць, А.А. Короткіх, О.В. Кузьменко, В.А. Куліков, В.К. Колпаков, С.А. Миронюк, Р.В. Миронюк, І.Д. Пастух, Р.А. Сербин, О.Г. Стрельченко, В.П. Тимофєєв, Д.О. Хованова, М.С. Шевченко, Г.В. Шевчук, С.А. Шалгунова, В.В. Фурса, Є.М. Чугай, В.А. Якушкін та інші.

Однак сучасні обставини зумовлюють необхідність розгляду цього питання під новим кутом зору. Значний обсяг легалізованої вогнепальної зброї, наданої цивільному населенню, актуалізує потребу в глибшо-

му аналізі механізмів контролю за її обігом у період воєнного стану. У цьому контексті до вивчення проблеми долучилися такі дослідники, як Д.С. Припутень, К.В. Бахчев, С.В. Мельник, О.В. Грецьких. Викладене свідчить про зростання наукового інтересу до тематики обігу зброї в сучасних умовах її особливої значущості в умовах воєнного часу, а також про необхідність удосконалення чинної нормативно-правової бази з метою забезпечення ефективного правового регулювання та стабільного забезпечення придбання, носіння та зберігання зброї в особливий період.

Метою статті є комплексний аналіз сучасного стану публічного адміністрування та правового регулювання процедур отримання дозволів на придбання, зберігання й носіння зброї громадянами України, виявлення ключових недоліків чинної дозвільної системи, а також окреслення напрямів її подальшого вдосконалення з урахуванням європейських правових стандартів, принципів належного врядування та актуальних потреб суспільної безпеки в умовах воєнного стану та соціальних трансформацій.

Виклад основного матеріалу

У системі публічного адміністрування та правового регулювання суспільних відносин категорія дозволу є однією з фундаментальних у сфері адміністративного права, оскільки забезпечує реалізацію принципу законності, контрольованості та підзвітності діяльності суб'єктів. У науково-термінологічному аспекті дозвіл доцільно трактувати як адміністративно-правову форму реалізації владних повноважень держави, спрямовану на визначення меж, умов і процедур здійснення певного виду діяльності, що може впливати на публічні інтереси, суспільну безпеку чи громадський порядок. З погляду правозастосовної практики дозвіл виступає своєрідним механізмом узгодження приватної свободи особи з публічним інтересом держави, забезпечуючи баланс між правом громадянина на реалізацію певної діяльності та обов'язком держави гарантувати стабільність і безпечність функціонування суспільних процесів.

Зміст дозволу полягає не лише у фіксації права на вчинення конкретних дій, а й у підтвердженні правосуб'єктності особи щодо здійснення певного виду діяльності за умови дотримання встановлених законодавством вимог. Таким чином, дозвіл виступає юридичною формою узгодження приватного інтересу громадянина із публічним інтересом держави. Його наявність гарантує, що діяльність, яка може вплинути на суспільну безпеку, екологію, обороноздатність чи інші чутливі сфери, відбуватиметься у межах визначених правових стандартів і під державним контролем [1, с. 75-76].

У науковій літературі поняття «дозвіл» трактується багатогранно. Зокрема, одні автори розглядають його як акт індивідуального правозастосування, що засвідчує наявність у суб'єкта права на певні дії, інші – як інструмент адміністративного впливу, спрямований на забезпечення публічної безпеки та правопорядку.

Із юридичного погляду дозвіл має всі ознаки адміністративного акта. Він є індивідуальним правовим актом уповноваженого органу виконавчої влади про визнання або підтвердження державою виникнення, обмеження, переходу або припинення прав на об'єкти (предмети) дозвільної системи або на здійснення певної діяльності (дій). Дозвіл – це особливий юридичний акт визнання та закріплення державою прав на здійснення діяльності, використання об'єктів, що підлягають державному нагляду.

Уперше дозвіл як самостійний спосіб правового регулювання виокремив Х. Ярмакі, який уважає, що дозвіл за ступенем юридичного впливу є між правом і забороною, але, на відміну від заборони, не перешкоджає зайняттю підприємницькою або іншою діяльністю [2, с. 200].

Суть дозволу полягає не в наданні права фізичній або юридичній особі здійснювати заборонені дії, а в забезпеченні кваліфікованого, технічно і технологічно обґрунтованого здійснення відповідної діяльності. Дозвіл може бути самостійним елементом механізму правового регулювання. Водночас дозвіл як адміністративно-правовий акт не доцільно зводити до наглядових актів. Це самостійний адміністративно-правовий акт,

що наділяє суб'єкта права певними повноваженнями.

Дозвіл як адміністративно-правовий акт, наділяючи суб'єкта права повноваженнями здійснювати той чи інший вид діяльності, стає способом контролю та моніторингу кількості й якості суб'єктів у певній сфері суспільного життя, дає змогу застосовувати ті чи інші адміністративно-правові способи примусу в разі порушення законодавства, припиняти протиправні дії суб'єктів.

На нашу думку, дозвіл доцільно визначати як правовий засіб легітимації діяльності особи, який одночасно виконує функцію контролю та превенції, забезпечуючи дотримання спеціального правового режиму у суспільно значущих сферах.

Особливої ваги дозвільна процедура набуває у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, де потенційні ризики неправомірного використання об'єктів дозвільної системи безпосередньо впливають на стан громадської безпеки. У цьому контексті дозвіл на придбання, зберігання та носіння зброї слід розглядати як спеціальний адміністративно-правовий інструмент, що забезпечує не лише реалізацію права громадян на самозахист, а й гарантує дотримання суспільного порядку та недопущення зловживань.

Отримання дозволу на зброю передбачає проходження низки перевірок, підтвердження належного рівня правосвідомості, психофізичного стану, а також відповідність матеріально-технічних умов зберігання вимогам безпеки. Така система покликана мінімізувати ризики незаконного обігу зброї, створити запобіжники проти її використання у протиправних цілях і водночас – забезпечити громадянам можливість легально реалізовувати своє право на володіння зброєю.

Таким чином, дозвіл у сфері обігу зброї – це не просто формальний документ чи адміністративна процедура, а комплексний правовий механізм, спрямований на досягнення балансу між свободою особи та публічною безпекою. Його зміст полягає у встановленні умов, за яких володіння, зберігання та використання зброї стає соціально виправданим і юридично контрольованим явищем. Від ефективності реалізації дозвільних процедур залежить не лише правова культура суспільства, але й рівень довіри до державних інститутів, що забезпечують публічний порядок і безпеку [3, с. 76].

Потрібно зауважити на тому, що діючий режим воєнного стану в Україні скоординовує діяльність навколо належного обігу зброї досить активно на основі Закону України «Про правовий режим воєнного стану», Указу Президента «Про введення воєнного стану в Україні» та відповідних актів уряду й уповноважених суб'єктів публічної адміністрації, що врегульовують правові механізми та визначають можливість тимчасового внесення змін до адміністративних процедур, зокрема у сфері дозвільної системи обігу зброї. На практиці Міністерство внутрішніх справ реалізувало цю компетенцію шляхом видання нормативних актів, які регламентували особливості поводження з мисливською вогнепальною зброєю під час дії правового режиму воєнного стану, зокрема це є Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану» від 01 березня 2022 року № 170 [4] та Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про продовження строку дії дозволів у сфері обігу зброї, пристроїв та вибухових матеріалів під час дії воєнного стану в Україні» від 18 березня 2022 року № 195 [5] та не менш вагомим є Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» від 21 серпня 1998 року № 622 [6].

У відповідності до чинних нормативно-правових актів запроваджено процедурні спрощення і прискорення видачі дозволів. Так, з метою оперативного реагування на воєнні виклики та задоволення підвище-

ного попиту на легалізовані засоби захисту, Наказ МВС України № 170 тимчасово встановив спрощену процедуру оформлення дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї: заяви подаються за місцем проживання (перебування), перелік документів скорочено до мінімально необхідних, а перевірки органів поліції проводяться «за можливості» та не повинні перевищувати строку двох днів. Ці зміни спрямовані на мінімізацію адміністративних бар'єрів у винятковому режимі. Слід підкреслити, що такі процесуальні спрощення мають тимчасовий характер і поширюються переважно на мисливську вогнепальну зброю та набої до неї; вони не скасовують основні вимоги до суб'єктів (відсутність підстав, передбачених законодавством, тощо), а лише оптимізують процедуру їх підтвердження в умовах воєнного стану.

У відповідності до зазначеного Наказу дозволи на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї оформляються, переоформляються після проведення за можливості органами поліції у встановленому порядку перевірок, тривалість яких не повинна перевищувати двох днів, щодо відсутності таких обставин: а) наявності даних про систематичне (два чи більше разів) порушення такою особою громадського порядку (притягнення два чи більше разів протягом року до адміністративної відповідальності за ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП); систематичне порушення вимог Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 622, щодо зберігання, перевезення, використання раніше придбаної зброї, пристроїв (притягнення два чи більше разів протягом року до адміністративної відповідальності за ст.ст. 174, 190, 191, 193, 194, 195 КУпАП); керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції (притягнення протягом року до адміністративної відповідальності за ч. 2, 3 ст. 130 КУпАП); незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах (притягнення протягом року до адміністративної відповідальності два чи більше разів за ст. 44 КУпАП); вчинення домашнього насильства (притягнення протягом року до адміністративної відповідальності за ст. 173-2 КУпАП); наявність інформації про повідомлення такій особі про підозру або інформації про складення щодо такої особи повідомлення про підозру, що не вручене через не встановлення її місцезнаходження; наявності в особи судимості за тяжкий злочин, особливо тяжкий злочин, яка не погашена або не знята в установленому порядку; протягом року з дня набрання законної сили рішенням суду, про конфіскацію чи оплатне вилучення зброї; 3) дозвіл на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї уповноваженими підрозділами Національної поліції України видається на строк дії правового режиму воєнного стану; 4) уповноваженими підрозділами Національної поліції України здійснюється анулювання дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї у разі встановлення обставин, зазначених в підпункті 2 пункту 1 цього наказу; 5) уповноваженими підрозділами Національної поліції України здійснюється прийняття та облік вогнепальної зброї, які громадяни зобов'язані здати до органів поліції не пізніше 10 днів після припинення або скасування дії воєнного стану в Україні. Також сформульована вагома вимога, що отримана у визначеному цим наказом порядку вогнепальна зброя не пізніше 10 днів після припинення або скасування дії воєнного стану в Україні може бути оформлена за наявності підстав та з дотриманням умов, визначених Інструкцією, або реалізо-

вана у встановленому порядку [2; 7]. Водночас нормативне поле встановлює обов'язок власників у визначений строк звернутися для поновлення або ж переоформлення документів після завершення надзвичайного режиму. Такий підхід має ціль — уникнути масового адміністративного колапсу в період бойових дій, залишаючи при цьому механізм відновлення контролю у построєний період [8; 9; 10; 11].

Треба зауважити на тому, що досліджувана процедура була тимчасово адаптована, інституційні гарантії публічної безпеки не були відмінені: дозволи можуть анулюватись у разі наявності підстав, визначених наказом (наприклад, встановлення обставин, що перешкоджають володінню зброєю), і підлягають контролю з боку уповноважених підрозділів поліції. Нормативи Інструкції № 622 та відповідні підзаконні акти зберігають вимоги щодо обліку, умов зберігання (зокрема — технічних засобів зберігання), обов'язку повідомляти органи поліції при зміні місця проживання тощо.

Базовими суб'єктивними критеріями щодо допустимості володіння зброєю, які не були зміненими є — вік, відсутність судимостей/підстав, психічна та медична придатність, проходження підготовки та інші умови, передбачені діючою Інструкцією й підзаконними актами — загалом зберегли свою актуальність, оскільки Наказом № 170 було спрощено процедуру оформлення, але не усунуто самі вимоги щодо безпеки та придатності особи до володіння зброєю. Тобто воєнний режим спрощує процедуру, але не скасовує потреби у перевірках, підтвердженнях та відповідальному поводженні.

Висновки

Обґрунтовано, що публічне адміністрування у сфері обігу зброї – це цілеспрямована, системна та нормативно врегульована діяльність суб'єктів публічної влади, спрямована на формування, реалізацію та контроль державної політики у сфері виробництва, придбання, зберігання, використання, переміщення, вилучення й утилізації зброї, що забезпечує баланс між потребами національної безпеки, правами громадян і суспільним порядком. Воно ґрунтується на принципах законності, підзвітності, превентивності, пропорційності та прозорості, передбачаючи узгоджену взаємодію державних органів, правоохоронних структур, військових адміністрацій, суб'єктів господарювання та громадян у межах публічно-правових відносин, спрямованих на безпечне функціонування ринку зброї та мінімізацію ризиків її незаконного обігу. Сформульовано основні особливості публічного адміністрування у сфері обігу зброї, зокрема воно носить безпековий характер так як публічне адміністрування у сфері обігу зброї має виразну безпекову спрямованість, оскільки забезпечує контроль над об'єктом підвищеної соціальної небезпеки та прямо впливає на стан національної й громадської безпеки. Нормативно-правова багаторівневість – регулювання здійснюється комплексом актів різного рівня (від законів до відомчих інструкцій), що зумовлює потребу в їх узгодженості та адаптації до воєнного стану і міжнародних стандартів контролю за обігом зброї. Інституційна поліструктурність – у процес залучено значну кількість суб'єктів публічної адміністрації (МВС, Міноборони, СБУ, Національна поліція, митні та прикордонні органи, військові адміністрації тощо), діяльність яких потребує координації та інтеграції інформаційно-контрольних механізмів. Режимно-обмежувальний зміст – адміністрування у цій сфері має специфіку правового режиму, що передбачає обмеження окремих прав і свобод громадян задля захисту державних інтересів та безпеки суспільства, особливо у воєнний період. Динамічність і адаптивність – в умовах воєнного стану управлінські процедури стають більш оперативними, що потребує підвищення гнучкості механізмів прийняття рішень, використання цифрових реєстрів, спрощення контролю за законним обігом зброї та посилення протидії її незаконному переміщенню.

Література

1. Тлумачний он-лайн словник української мови «Укрліт.org» URL : http://ukrlit.org/slovnyk/%D0%B4%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D1%96%D0%BB

2. Ярмакі Х. П. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні: монографія. Одеса: Юрид. л-ра, 2006. 336 с

3. Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01 березня 2022 року № 170. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0273-22#Text

4. Кравченко А.О., Стрельченко О.Г. Контроль за обігом зброї цивільним населенням у військовий період як засіб забезпечення законності та дисципліни. *Актуальні питання у сучасній науці*. № 12(18). 2023. С. 533-542. https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-12(18)-533-542.

5. Про продовження строку дії дозволів у сфері обігу зброї, пристроїв та вибухових матеріалів під час дії воєнного стану в Україні : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 18 березня 2022 року № 195 URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0345-22#Text

6. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : Наказ МВС України від 21 серпня 1998 року № 622 (зі змінами та доповненнями, внесеними Наказ МВС України № 420 від 18 червня 2024 року). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text

7. Войтенко К. Є., Стрельченко О. Г. Характеристика основних принципів взаємодії національної поліції із громадськістю у період війни. *Наука і техніка сьогодні*. № 2024. № 11(39). С. 45-55. https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-11(39)-45-54.

8. Дулгер В. В. Особливості правового регулювання обігу зброї в умовах дії надзвичайних адміністративно-правових режимів. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 3. 2022. С. 140-144. DOI https://doi.org/10.32850/sulj.2022.3.22

9. Куліш В., Тильчик В.В. (2023). *Правове регулювання обігу зброї в Україні в умовах воєнного стану*. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 2. 2023. С.117-121.

10. Кирия Т. І., Салманова О. Ю. Напрями вирішення проблеми легалізації обігу вогнепальної зброї для громадян України (аналіз практики та адміністративного законодавства України). *Актуальні проблеми адміністративно-деліктного права України* : матеріали круглого столу (м. Вінниця, 30 жовт. 2024 р.). Вінниця : ХНУВС, 2024. С. 123-125. URL: https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d51771cb-7093-47bb-953f-f1a411b3f6db/content

11. Запобігання незаконному поводженню зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами в умовах воєнного стану : метод. рекомендації / кол. авт.: О. С. Юнін, С. І. Шевченко, В. В. Шаблистий, В.С. Березняк та ін. Дніпро : ДДУВС, 2023. 108 с.

Oksana Strelchenko,
Head of the Department of Administrative and Legal Disciplines of the Educational and Scientific Institute of Law and Psychology of the National Academy of Internal Affairs, Professor; https://orcid.org/0000-0001-5965-9764; strel1977@ukr.net
Anatoliy Strelchenko,
Head of the Department of Fire Training of the Educational and Scientific Institute of Police Activities of the National Academy of Internal Affairs, Candidate of Law, Associate Professor; https://orcid.org/0009-0009-4535-3647; strel1977@ukr.net
Nataliia Zolotarova,
Professor of the Department of Police Activities of the National Academy of Internal Affairs, Doctor of Law, Professor; https://orcid.org/0000-0002-3614-8328; soloprado@ukr.net

FEATURES OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF WEAPONS CIRCULATION UNDER THE CONDITIONS OF MARTYR STATE

The article examines the legal features of public administration in modern conditions, in particular during the legal regime of martial law. It is substantiated that public administration in the field of arms circulation is a purposeful, systematic and normatively regulated activity of public authorities aimed

at the formation, implementation and control of state policy in the field of production, acquisition, storage, use, movement, seizure and disposal of weapons, which ensures a balance between the needs of national security, citizens' rights and public order. It is based on the principles of legality, accountability, prevention, proportionality and transparency, providing for coordinated interaction of state bodies, law enforcement agencies, military administrations, business entities and citizens within the framework of public-legal relations aimed at the safe functioning of the arms market and minimizing the risks of its illegal circulation. The main features of public administration in the field of arms circulation are formulated, in particular, it is of a security nature, since public administration in the field of arms circulation has a distinct security orientation, since it provides control over an object of increased social danger and directly affects the state of national and public security. Regulatory and legal multi-levelness - regulation is carried out by a complex of acts of various levels (from laws to departmental instructions), which necessitates their consistency and adaptation to martial law and international standards of arms circulation control. Institutional poly-structurality – a significant number of public administration entities are involved in the process (Ministry of Internal Affairs, Ministry of Defense, SBU, National Police, customs and border authorities, military administrations, etc.), whose activities require coordination and integration of information and control mechanisms. Regime-restrictive content – administration in this area has the specificity of a legal regime, which involves the restriction of certain rights and freedoms of citizens in order to protect state interests and public security, especially during wartime. Dynamics and adaptability – under martial law, administrative procedures become more operational, which requires increasing the flexibility of decision-making mechanisms, the use of digital registers, simplifying control over the legal circulation of weapons and strengthening counteraction to their illegal movement. It has been established that the legal regulation of weapons circulation is an integral part of the system of guaranteeing national security, maintaining public order and implementing the constitutional right of citizens to self-defense. It is emphasized that the current legislative support of Ukraine in this area remains incomplete and unsystematic, as it is mainly based on subordinate regulatory legal acts, which causes legal uncertainty, the absence of unified approaches to permitting activities and creates prerequisites for corruption. The legal nature of a weapon permit as an individual administrative-legal act that performs regulatory, control and preventive functions aimed at ensuring a balance between the right of an individual to self-defense and the needs of public safety is analyzed. Special attention is paid to temporary regulatory and legal acts that directly affect the process of public administration in the field of weapons circulation, in particular, to the orders of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine No. 170 and No. 195, adopted during the period of martial law, which introduced a simplified procedure for issuing permits for hunting weapons and extending the validity periods of previously obtained documents. It was established that the above measures were temporary and adaptive in nature, without violating basic security criteria, such as the absence of criminal records, mental and medical fitness, completion of appropriate training and compliance with the rules for storing weapons. It is substantiated that the conditions of martial law necessitate the introduction of more flexible administrative procedures that ensure citizens' prompt access to legal means of self-defense while maintaining effective state control over the circulation of weapons.

Keywords: public administration, permit; circulation of weapons; citizens; permit system; control over the circulation of weapons; administrative procedures.